

Tretji del zbornika sestavljajo »Prilozi i gradja«. Vjekoslav Zidarić je tu pod naslovom »Osvrt na historijski razvoj i rad poljoprivredne škole u Pazinu do 1918« podal kratko zgodovino o nastanku kmetijske šole v Pazinu leta 1905 in njeno delovanje, predvsem pa poudaril pomen njene ustanovitve v centru Istre za istrski preporod. Ante Marić je v prispevku »Istarske toplice kod Buzeta« podal kratek historiat toplic Sv. Stjepan pri Buzetu in vso medicinsko dokumentacijo o zdravilni vrednosti teh toplic. Prispevek Radojice F. Barbalića »Neki arhivski podaci o uspostavi pomorskog svjetionika na Poreru« prinaša vrsto podatkov o graditvi svetilnika na skalni steni Porer na rtu Kamenjak v 30 letih 19. stoletja. Josip Luetić pa je v prispevku »Iz rada konzulata Dubrovačke republike u Trstu 1739—1807« prikazal na podlagi originalne korespondence dubrovniških konzulov v Trstu (hrani jo Državni arhiv v Dubrovniku) delovanje konzulata dubrovniške republike v Trstu od njegove ustanovitve leta 1739 do leta 1807, to je, do francoske okupacije celotnega ozemlja Dubrovniške republike.

Četrty del zbornika so »Osvrti i prikazi«. Objavljenih je kar 27 poročil in ocen.

Jadranski zbornik, VI. Rijeka—Pula 1966, 507 str.

Vjekoslav Bratulić je v tem zborniku objavil študijo »Politički sporazumi između kraljevine Italije i kraljevine SHS odnosno Jugoslavije nakon Rapalla«, kjer je prikazal vse okolnosti, ki so privedle do podpisa dveh sporazumov med kraljevino Italijo in kraljevino SHS oz. Jugoslavijo po rapalski pogodbi novembra 1920. Prvi sporazum je imenovan »Pakt o prijateljstvu in prisrčnem sodelovanju«, sklenjen 27. januarja 1924 v Rimu, in je vezan na sporazum o Reki, ki je bil podpisan prav istega dne. S sporazumom o Reki, s katerim je bilo rešeno tim. reško vprašanje, je Mussolinijevi vladi uspelo dobiti pristanek jugoslovanske vlade za aneksijo Reke kljub določbam rapalske pogodbe, kljub nasprotovanju večine reškega prebivalstva in kljub nasprotovanju slovenskih in hrvatskih predstavnikov v tedanjem parlamentu kraljevine SHS. S paktom o prijateljstvu in prisrčnem sodelovanju pa je Italija uredila še obmejne odnose s kraljevino SHS. Oba sporazuma sta tako bila velik uspeh za Mussolinijevo vlado in sta zelo koristila fašistični stranki, ki se je pripravljala na parlamentarne volitve. Nasprotno pa sta pomenila oba sporazuma za jugoslovansko vlado škodo v nacionalnem, ekonomskem in političnem pogledu. Za takšno rešitev reškega vprašanja navaja avtor kot enega izmed glavnih vzrokov ekonomske interese srbske buržoazije, ki so odsevali tudi v zunanji politiki jugoslovanske vlade. V času zaključnih pogajanj o Reki je bila vlada v Beogradu v rokah Radikalne stranke, najmočnejše predstavnice srbske buržoazije, ki je v zunanji politiki zastopala tim. kontinentalno orientiranost države. Ko je avtor raziskoval vzroke za tako orientiranost srbske buržoazije v zunanji politiki, upoštevajoč pri tem še gospodarske in razredne interese, je prišel do dveh sklepov: prvič Srbija kot industrijsko nerazvita dežela ni imela večjih ekspanzionističnih tendenc na širše evropsko, še manj pa na pomorsko tržišče, in drugič Srbija ni imela pomorske tradicije. Vsa njena zunanja gospodarska politika je bila usmerjena proti Centralni Evropi in le v majhni meri na morje preko Soluna. Drugačen pa je bil položaj v Sloveniji in na Hrvatskem, kjer je poleg gospodarskega

igral vlogo še nacionalni interes. Kot glavni vir za preučevanje tega vprašanja so avtorju služili I dokumenti diplomaciji italijani, Settima serie 1922—1935.

Drugi akt, sporazum Ciano—Stojadinović je bil podpisan 25. marca 1937 v Beogradu. Avtor se zadržuje tu predvsem na predhodnih pogajanjih s predstavnikoma italijanskega zunanjega ministrstva in z grofom Ciano, ki jih je tajno vodil v Stojadinovićevev imenu dr. Ivan Subotić. Kot vir so mu služila predvsem poročila, ki jih je pošiljal dr. Subotić Stojadinoviću in so sedaj v privatni zbirki M. Stojadinovića v Državnem arhivu v Beogradu. Na koncu je avtor dodal izbor dokumentov iz Stojadinovićeve diplomatske korespondence o pogajanjih med kraljevino Jugoslavijo in Italijo leta 1937.

Gospodarski in turistični razvoj Reke in Pulja po osvoboditvi obravnavajo trije avtorji. Josip Percan je v delu »Osnovna privredna kretanja u Puli 1945—1965« prikazal 20-letni gospodarski razvoj mesta Pulja in nakazal njegove perspektive v bodočnosti. Pregled gospodarskega razvoja Reke po osvoboditvi pa je podal Stanko Franelić (Kratek pregled privrednog razvoja Rijeke 1945—1965). Marko Legović je v članku »Razvoj turizma u Istri (Kotor Pula) poslije oslobodjenja« podal oceno in pregled razvoja turizma v Istri po letu 1945.

Zelo obširna je rubrika Osvrti i prikazi. Tu so poročila in ocene o naslednjih delih: Dr. Dragoslav Janković i dr. Bogdan Krizman, Gradnja o stvaranju jugoslavenske države (1. 1.—20. 12. 1918); Istorija XX — Zbornik radova, Sv V/1963 i Sv. VI/1964; Camillo de Franceschi, Storia documentata della Contrea di Pisino; Vekoslav Španger, Bazoviški spomenik, Trst 1965 (vse V. Bratulić); Giovanni Quarantotti, Trieste e l'Istria nell'età napoleonica, Firenze 1954; Pagine Istriane, Organo dell'Associazione istriana di studi patrii, Trieste, Anno XIII, serie IV N. 9, maggio 1963; Ivan Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima, Sv. I, Opći povijesno-kulturni osvrt, Split 1963; E. Andics, Das Bündnis Habsburg — Romanow, Vorgeschichte der zaristischen Intervention in Ungarn im Jahre 1849, Budapest 1963; Fritz Posch, Das Bauerntum in der Steiermark, Graz 1963 (vse Danilo Klen); Josip Luetić, Mornarica Dubrovačke republike, Dubrovnik 1962 in Brodovlje Dubrovačke republike XVII stoljeća, Dubrovnik 1964; Oliver Fijo, Parobrodarstvo Dalmacije (1878—1919), Zadar 1962 in Pomorci otoka Hvara (1871—1964), Split 1964; Ivo Ferenc i Stjepan Vekarić, SOS na Jadranu, Zagreb 1964 (vse R. F. Barbalić); V. Bratulić, Socijalistički pokret u Julijskoj krajini, Radovi Filozofskog fakulteta, Zagreb 1963; Historijski zbornik, XVI, Zagreb 1963; sovjetska izdaja Istorije Jugoslavije; Povijest u »Školskom leksikonu«; Istra, Hrvatsko primorje i Gorski kotar u »Izveštaju o radu SAZU u 1965. godini«, Zagreb 1966 (vse Petar Strčić); Putovi revolucije, 3—4, Zagreb 1964; Hronologija Oslobođilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945, Bgd. 1964; Bibliografija izdanja u Narodnooslobodilačkom ratu 1941—1945, Bgd. 1964; Jakše Ravlić, Povijest Matice hrvatske, Zgb. 1963; Punat u borbi, O krčkim govorima (vse P. S.); Radniški pokret i NOB u »Senjskom zborniku«, god I — 1965 (Bosiljka Janjatović); in Tri statuta pisana hrvatskim jezikom u Istri (Ivan Ivančić).

Na koncu Ivan Erceg v »Suvremena jugoslovska historijska nauka (pregled ustanova i njihovih periodičnih izdanja)« poda pregled ustanov po republikah, ki se pečajo s historiografijo, in njihovih periodičnih publikacij.

Marjeta Adamić